

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

Tárgy

92

Szerző:

Cím: *Fraknói Vilmos meghalt*

Idő

"1924"

Forrás:

Nemzeti Ujság

Személy

Bp

(Hely)

1924. 11. 21.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Fraknói Vilmos meghalt

Fraknói Vilmos püspök ma délután 12 óra 50 perckor a Vöröskereszt-kórházban meghalt.

November hónap nagyon sűrűn szedi áldozatait, a késő őszi és a kora tavasz mindig megtizedeli a magyar kiválóságok sajnóját, amugyis ritka sorait. A régi generáció nagyszerű emelerei egymásután dőlnek ki. A tudományos világ alighogy hazatért még Pastiner Gyula friss hantja mellől s ime újra temetésre kondul a lélekharang, méla rengéssel bucsuztatva Fraknói Vilmost.

Fraknói Vilmos halálával a magyar történelmetudományt valóságos pótolhatatlan veszteség érte. Mint sokoldalú történésíró, szerencséskezű forráskutató és művészi feldolgozó Fraknói püspök, mindig előkelő helyet foglalt el a magyar historikusok között. A mély bölcsességre és alaposságra valló történelmi művek egész sorozatát alkotta munkás életén keresztül, egész generációknak mutatott utat és példát. A Magyarországra vonatkozó római történeti kutforrások nyomozására Rómában a saját költségén történelmi intézetet alapított, amelyet alig egy esztendeje vett át tőle a magyar állam. Ezt az intézetet azóta újraszervezték, úgy, hogy ma már tíz fiatal tudós folytathatja és mélyítheti ott tanulmányait a Fraknói Vilmos nemes intenciói szerint.

Az agg tudóst a legnagyobb szeretet és elismerés kísérte életében. pálvatársai rendkívül tisztelték és nagyrabecsülték. Már négy évvel ezelőtt nagy aggodalommal látták ereje hanyatlását, mikor is súlyos műtétnek kellett alávetni magát, hogy megszabadítsák belsők okozta kínzó fájdalmaitól. A műtét után rövid javulás állt be állapotában, munkakédeve is visszatért, sőt új tervekkel is foglalkozott. Félévvel ezelőtt azonban újra felléptek a bánthatmak s később oly súlyosan megbetegedett, hogy beszállították a Vörös-Kereszt Egyesület budai Erzsébet-kórházába. A napokban betegségében újabb komplikáció állott be, amely a püspök veséjét is súlyosan megtámadta. Állapota válságosra fordult, napokig önkívületi állapotban hevert betegágyán és több ízben mesterséges légzés alkalmazásával tudták csak életben tartani. Földi szenvedéseinek megváltója volt, amely nekünk, ittmaradtaknak súlyos mély és igaz fájdalom.

Fraknói Vilmos címzetes püspök halálával annak a nagy tudományos generációnak egyik utolsó tagja dőlt ki az élők sorából amely nemzedék a Bach-korszakban nevelődött ifjúvá és a kiegyezés után megalapozta a békés, modern, európai Magyarországot. Világostól Trianonigívelődik Fraknói pályája és ennek a nagy korszaknak kulturális dicsőségéből sok tapad a Fraknói nevéhez.

Tünetmentes pályája

Fraknói 1848-ban született a nyitrai megyei Úrményben. Szegény falusi zsidó fiú volt. Katolizálása, lélekben teljes kereszténnyé válása és rohamos emelkedése egészen az egyházfejedelmi címig: a katolikus Egyház demokratizmusa, nagyságát és asszimiláló erejét hirdeti. Fraknói papi pályára szentelte életét. 21 éves korában már doktora a filozófiának és ettől kezdve pályája meredeken szökik fölfelé. A huszonhétéves fiatal tudóst az Akadémia siet levelezőtaggal közvélasztani, 30 éves és már rendes tagja Széchenyi tudós társaságának, 32 évvel a Nemzeti Muzéum Széchenyi Könyvtárának élére állítják, 35 éves sincs és már kanonok, harminchatodik évében Arany Jánostól átveszi az akadémiai főtitkárságot, 46 éves korában másodelnöke lesz az Akadémiának... Ezt a fiatal energiát és a nyomában járó elismerést csak az a tetterős nemzedék ismerte, amely a Bach-korszak után lerakta az új magyar kultúra kyklopszfalait.

A Történelmi Társulat megalapítása

A magyar történettudomány az ötvenes években, mikor Fraknói iskolált végezte, renaissance-át élte. A hatvanas évek a nagy szintézisek korát jelentik. Szalay, Horodth Mihály, Toldy Ferenc munkásságát. Ettől a nemzedéktől veszi át Fraknói Vilmos a magyar történetírás legnemesebb hagyományait és

1867-ben már ott állt a Magyar Történelmi Társulat bölcsőjénél. Ezt a nagyérdemű társaságot akkor még névleg az „öregék“ vezették, de már jelentékeny részt kap a munkában a „fiatalok“ lelkes gárdája: Pauler Gyula, Ipolyi, Salamon Ferenc, Hajnik és Fraknói. Legnagyobbrészt aurodidakták voltak, de a pozitívizmus és az anyaggyűjtés nagy hitével fogtak munkájukhoz, megszervezik a tudományos, módszeres kutatást, folyóiratokat alapítanak és a hetvenes években már ők vezetik a tudósképzést. Összefoglaló, egyetemes szempontokból kiindulva fölismerék a monografikus kutatás szükséges voltát és megindították a magyar nyelvű részetkutatást, a hazai levéltárak fölkutatását.

tették a magyar nyelvű részetkutatást, a hazai levéltárak fölkutatását.

Fraknói nemzedéke ekkor már nevelője, tanítója, mestere a nyomába lépőknek, az „öregeknek“ befo-gadottja, amely megneveli az első modern, módszeresen képzett tudósgenerációt. Közvetlen tanítványa nem volt Fraknóinak, mert nem került soha katedrára, de példája hatott, könyveinek módszere iskolát csinált.

A nagy kezdeményező

Fraknói legnagyobb jelentősége talán abban van, hogy állandóan agilis volt, új és új célokat tűzött ki és tettel, pénzzel, szervező erővel előbbre vitte a magyar tudományt. Ő indította meg a vatikáni levéltáraknak rendszeres feldolgozását a magyar történetírás szempontjából, ő inspirálta és szervezte a Cörvinkódexekkel foglalkozó kutatást. Erre nagyobb pénzüsszeget szentelt a Szent István Akadémia ké-retein belül. Ő alapította a Római Magyar Történelmi Intézetet, midőn fejedelmi gesztussal palotát épített a magyar kutatók számára és becses szak-könyvtárát közkinccsé tette. Legújabbán a magyar diplomácia történetének megírására volt egyik nagyszabású terve. Ő alapította a Szent István Akadémia nagyjutalmát, az akadémiai nagyjutalom mintájára

és ez a jutalom csak kis része annak a nagy alapítványnak, amellyel a katolikus akadémiát megajándékozta.

A Széchenyi Könyvtár reformja

Rövid igazgatósága idején Fraknói lett a Nemzeti Múzeum könyvtárának újjászervezője. Ő alapította a Magyar Könyvszemlét a magyar bibliográfia első szakközlönyét, amely a múzeum tudományos buvárkodásainak eredményeit közli. Abból a modern meggyőződésből indult ki, hogy a könyvtár ne legyen csupán könyvek gyűjteménye, hanem a nemzeti tudományok hatalmas műhelyévé alakuljon át. Ezt az eszmét örökölték tőle utódai, Fejérváry László, Hóman Bálint és Lukáts Imre. Fraknói elve az volt, hogy a könyvtárban ne szürke hivatlanok üljenek, hanem kutatók, tudós egyéniségek, hogy a könyvtár minden eszközzel a tudományt terjessze és a hazai és külföldi tudósoknak mindenben fővilágosítással szolgáljon.

Ő vitt európai levegőt a múzeum könyvtárába. A kódexek, incunabulumok rendezése Fraknói révéhez fűződik. Itt is nagy kezdeményező volt, örökös fiatal irányító.

Hatvan év munkája

Ki tudná felsorolni Fraknói műveit, amelyekon élete végéig hatvan esztendőn keresztül a középkori barátok és az újkori tudós bencések buzgalmaival dolgozott. Hatalmas köteteket írt, munkái betöltének néhány könyvespolcot. Szerkesztette a Monumenta Vaticana sorozatát, kiadta a veszprémi püspökség okleveleit Monumenta Romana Episcopatus Veszprémiensis címmel, megírta a magyar királyi kegyuri jog történetét, a millenáris történet számára ő írta meg a Hunyadiak és a Jagellók korát, ahol különösen otthon érezte magát. Ebből a korból valók kiváló monografiái Mátyás királyról, Pázmányról, Bakócz Tamásról. Három kötetben tárgyalta a római Szentsek összeköttetését Magyarországgal és minden munkáját rengeteg ismeret, könnyű, olvasható eladásmód jellemzi.

Halála legjobban a magyar történettudományt sújtja, amelynek úttörője, nagy munkása, szervezője és fejedelmi bőkezűségű neστήra volt. Törékeny alakja nem jelenik meg többé az európai levéltárak és könyvtárak nobilis levegőjében, de munkái és a római Fraknói-ház örök emléket biztosítanak nevének.

Szombaton temetik Fraknóit

Fraknói Vilmost, a Magyar Tudományos Akadémia, amelynek az elhunyt igazgatósági, tiszteleti tagja, továbbá 11 éven át főtitkára, majd később másodelnöke volt, a maga halottjának tekinti. Temetése november 22-én, szombaton délután lesz a Magyar Tudományos Akadémia oszloposarnokából. Az elhunyt tudós haláláról az Akadémia külön gyászjelentést ad ki, ravatalára koszorút helyez. A temetésen az Akadémia képviselőjében Csánki Dezsc a Magyar Tudományos Akadémia elnöke mondja a búcsuztatót, minthogy Berzeviczy Albert betegsége miatt a gyászszertartáson nem lehet jelen.